

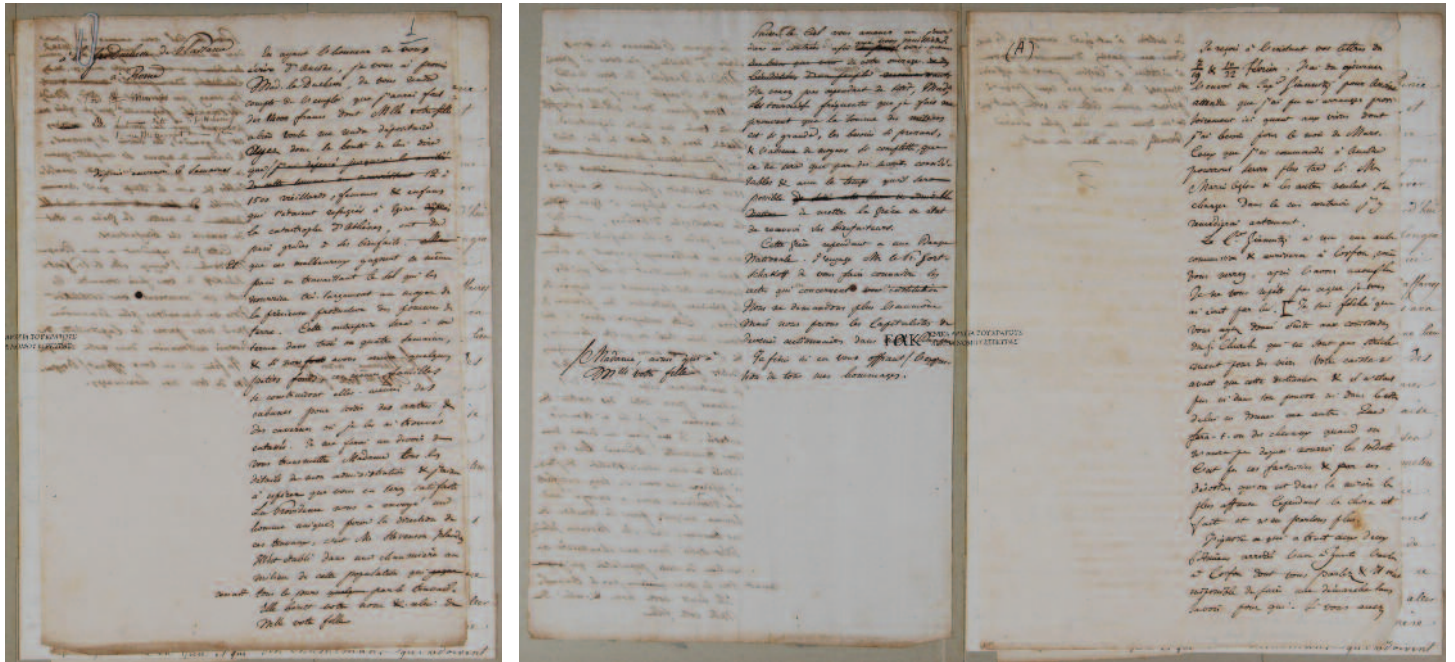
Με αφορμή ένα τεκμήριο...

Προσωπογραφία του Ιωάννη Καποδίστρια, άγνωστου καλλιτέχνη, μέσα 19^{ου} αιώνα.

Η προσωπογραφία βρίσκεται καταχωρημένη στο ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΡΧΕΙΟ Ι.Κ.:

Η επιστολή του Ι. Καποδίστρια προς τη Δούκισσα της Πλακεντίας, Μάρτιος 1828

Αποστολέας: Ιωάννης Καποδίστριας (Πόρος)

Παραλήπτης: Δούκισσα της Πλακεντίας (Ρώμη)

Ημερομηνία επιστολής: 4/16 Μαρτίου 1828

Γλώσσα επιστολής: γαλλικά

Περιγραφή:

Στην επιστολή αυτή, ο Ιωάννης Καποδίστριας εξηγεί τον τρόπο που διέθεσε τα 14.000 φράγκα που του εμπιστεύτηκε η κόρη της Δούκισσας της Πλακεντίας. Έξι περίπου εβδομάδες 1.500 γέροι, γυναίκες και παιδιά, που είχαν καταφύγει πρόσφυγες στην Αίγινα μετά την πτώση της Αθήνας, έχουν το ψωμί τους χάρη σ' αυτή την ευεργεσία. Οι ίδιοι, με την παραπάνω δωρεά, θα κερδίζουν το ψωμί τους για 3-4 εβδομάδες ακόμη, καλλιεργώντας πατάτες υπό τη διεύθυνση ενός μοναδικού ανθρώπου, του Ιρλανδού William Stevenson. Κι αν υπήρχαν ακόμη λίγα χρήματα, αυτές οι οικογένειες θα αποκτούσαν καλύβες για να εξέλθουν από τις σπηλιές τους. Θα στείλει αναλυτικό λογαριασμό για όλα τα έξοδα αυτά.

Χρειάζεται όμως ακόμη μεγάλη βοήθεια για να μπορέσει η Ελλάδα να ξεφύγει από τη μιζέρια και τις πιεστικές ανάγκες της. Η Ελλάδα απέκτησε μια Εθνική Τράπεζα. Ο πρίγκιπας Gortschakoff θα της εξηγήσει τον θεσμό αυτό. "Δεν ζητούμε πλέον ελεημοσύνη αλλά παρακαλούμε τους κεφαλαιούχους να γίνουν μέτοχοι αυτής της Τράπεζας".

Αυτή είναι μια επιστολή του Ι.Κ. που βρίσκεται καταχωρημένη στο ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΡΧΕΙΟ Ι.Κ.

Δράσεις

Πριν μελετήσετε το συγκεκριμένο τεκμήριο, περιηγηθείτε λίγο στον κόμβο, στην αρχική σελίδα, στις ενότητες, πλοηγηθείτε στο χρονολόγιο και στη συνέχεια συζητήστε κάτι από τα παρακάτω:

- Τι είναι ένα αρχείο; Γνωρίζουν κάποιοι οι μαθητές σας; Μιλήστε για το ληξιαρχείο γεννήσεων
- Τι είναι ένα ψηφιακό αρχείο;
- Με αφορμή ποια ιστορική προσωπικότητα συγκεντρώθηκαν τα τεκμήρια σε αυτόν τον κόμβο; Τι γνωρίζουν οι μαθητές σας για αυτήν;

Το συγκεκριμένο τεκμήριο: είναι μία **επιστολή**.

- Εντοπίστε τα στοιχεία μιας επιστολής (αποστολέα, παραλήπτη, διεύθυνση του ενός και του άλλου, ημερομηνία, τη γλώσσα, το θέμα, τον τρόπο γραφής, τον τρόπο αποστολής).
- Συζητήστε για το ρόλο που έπαιζε η ανταλλαγή επιστολών σε μια εποχή χωρίς τηλέφωνο ή ίντερνετ.
- Αναζητήστε κάποια στοιχεία για τις ταχυδρομικές υπηρεσίες στην Ευρώπη των αρχών του 19ου αιώνα.
- Συζητήστε για τους τρόπους με τους οποίους αλληλογραφούμε σήμερα.
- Στείλτε μια ηλεκτρονική επιστολή στη διεύθυνση του σχολείου, με θέμα την εξερεύνηση, που κάνατε, του Ψηφιακού Αρχείου Ι. Καποδίστρια.

Στην Ελλάδα, η ταχυδρομική υπηρεσία ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1828 με το διάταγμα του Ι. Καποδίστρια *“περί συστάσεως τακτικής ταχυδρομικής συγκοινωνίας”*. Ωστόσο, για πολλά χρόνια ακόμη, τα γράμματα μεταφέρονταν από ιδιώτες που ταξίδευαν για δικούς τους λόγους, και αναλάμβαναν να παραδώσουν τα γράμματα που τους είχαν εμπιστευθεί φίλοι, συγγενείς ή συνεργάτες.

Τα πρόσωπα της επιστολής

Η Δούκισσα της Πλακεντίας (1785-1854).
Ελαιογραφία του γάλλου ζωγράφου
Ρομπέρ Λεφέβρ, Εθνική Πινακοθήκη.

Σοφί, η Δούκισσα της Πλακεντίας

Η Σοφί έμεινε γνωστή στην ιστορία ως «Δούκισσα της Πλακεντίας» από τη μικρή ιταλική πόλη Πλακεντία (Piacenza), της οποίας είχε οριστεί Δούκας ο σύζυγός της.

Γεννήθηκε στη Φιλαδέλφεια των ΗΠΑ το 1785. Ο πατέρας της ήταν γάλλος διπλωμάτης που εκπροσωπούσε το βασιλιά Λουδοβίκο ΙΕ΄ στις ΗΠΑ και η μητέρα της Αμερικανίδα. Το 1804 παντρεύτηκε στη Γαλλία τον Κάρολο Λεμπρέν, στρατηγό του Ναπολέοντα. Ήταν γυναίκα με μόρφωση και διατηρούσε στο Παρίσι φιλολογικό σαλόνι όπου σύχναζαν γνωστοί διανοούμενοι της εποχής, όπως ο Λαμαρτίνος και ο Ουγκώ. Στο Παρίσι γνώρισε και τον Καποδίστρια ο οποίος την εντυπωσίασε με τη μόρφωσή του. Ο Κάρολος και η Σοφί απέκτησαν μία κόρη, την Ελίζα.

Η Σοφί συμμετείχε ενεργά στο γαλλικό φιλελληνικό κίνημα μαζί με την κόρη της, στηρίζοντας οικονομικά την Επανάσταση και τα νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Το 1829 εγκαταστάθηκε στο Ναύ-

πλιο και στη συνέχεια στην Αθήνα όπου έχτισε την Έπαυλη των Ιλισίων, που στεγάζει σήμερα εκθετικές ενότητες του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου.

Ουίλιαμ Μπένετ Στήβενσον (William Bennet Stevenson)

Ιρλανδός φιλέλληνας που ήρθε στην Ελλάδα στα τέλη του 1827 έχοντας ζήσει προηγουμένως για μια εικοσαετία στη Νότια Αμερική. Τις εμπειρίες του από την παραμονή του εκεί, δημοσίευσε σε βιβλίο στο Λονδίνο το 1825.

Στις αρχές του 1828, έχοντας δηλώσει ειδικός στην καλλιέργεια της πατάτας, πήρε οδηγίες από τον Καποδίστρια να ξεκινήσει την καλλιέργειά της στην Αίγινα, όπου έφτασε να απασχολεί περίπου 1.500 εργάτες. Η δουλειά του κρίθηκε πετυχημένη και ο κυβερνήτης του ζήτησε να επεκτείνει την καλλιέργεια στην Αργολίδα και τον Πόρο. Όταν το καλοκαίρι του 1828 αναγκάστηκε να φύγει από την Ελλάδα εξαιτίας προβλημάτων υγείας, άφησε έναν αναλυτικό κατάλογο με τα εργαλεία του και τα ζώα που είχε αρχίσει να εκτρέφει.

Πρίγκιπας Αλεξάντερ Γκορτσακόφ (Alexander Gortschakoff)

Πορτρέτο του Αλεξάντερ Γκορτσακόφ
από τον Nikolai Timofeevich Bogatsky,
1876

Ο πρίγκιπας Αλεξάντερ Γκορτσακόφ ήταν ένας από τους διπλωμάτες που ξεχώρισαν στη διπλωματική σκηνή της Ρωσίας τον 19ο αιώνα. Γεννήθηκε τον Ιούλιο του 1789, στο απόγειο της Γαλλικής Επανάστασης. Φοίτησε σε ένα από τα ονομαστά σχολεία της Ρωσίας και μαθήτευσε στη διπλωματία δίπλα στον Καρλ Ρόμπερτ Νέσελροντ, γερμανικής καταγωγής, ονομαστό διπλωμάτη και Υπουργό Εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας την περίοδο 1816-1856. Ο Νέσελροντ ήταν επίσης προϊστάμενος του Ι. Καποδίστρια όταν υπηρετούσε κι αυτός στη ρωσική Αυλή. Είναι πιθανό οι δύο άντρες, ο Γκορτσακόφ και ο Καποδίστριας να γνωρίστηκαν στην Αγία Πετρούπολη. Το 1830 ο πρίγκιπας Γκορτσακόφ διορίστηκε επιτετραμμένος της Ρωσίας στη Φλωρεντία. Στην Ιταλία ίσως γνωρίστηκε με τη Δούκισσα της Πλακεντίας.

Τα θέματα που θίγει η επιστολή

Οικονομική βοήθεια από τους φιλέλληνες

Πολλοί Ευρωπαίοι, συγκινημένοι από τον Αγώνα των Ελλήνων για ανεξαρτησία και με αφετηρία το θαυμασμό τους για την κλασική παιδεία της ελληνικής αρχαιότητας, τα αισθήματα φιλανθρωπίας, αλλά και ιδέες που είχαν τις ρίζες τους στις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης, οργάνωσαν επιτροπές βοήθειας. Οι επιτροπές αυτές πραγματοποιούσαν εράνους, μάζευαν εφόδια, έστελναν εξειδικευμένο προσωπικό (γιατρούς, μηχανικούς) και προσπαθούσαν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη στις χώρες τους υπέρ του αγώνα των Ελλήνων. Σημαντική ενίσχυση στα πρώτα βήματα του ελληνικού κράτους, εκτός από τη Δούκισσα της Πλακεντίας, προσέφερε και ο ελβετός τραπεζίτης Εϋνάρδος, προσωπικός φίλος του Ι. Καποδίστρια.

Συζητήστε με τους μαθητές σας γιατί ο Καποδίστριας ζητά από τη Δούκισσα να επενδύσει στη νέα τράπεζα, αντί να στέλνει χρήματα στον ίδιο.

Η πτώση της Αθήνας και οι πρόσφυγες

Μετά το θάνατο του Γεωργίου Καραϊσκάκη τον Απρίλιο του 1827, ακολούθησε η πτώση της Ακρόπολης των Αθηνών: οι Τούρκοι, οι οποίοι είχαν περιοριστεί στην Εύβοια και τη Θήβα μετά τις νικηφόρες εκστρατείες του Καραϊσκάκη σε όλη τη Στερεά Ελλάδα, κατάφεραν, μετά τη νίκη τους στο Φάληρο, να καταλάβουν την Αθήνα. Οι Έλληνες παρέδωσαν την Ακρόπολη και συμφώνησαν με τους παρακάτω όρους: να εξέλθουν τα στρατεύματα της φρουράς με τα όπλα και τα υπάρχοντά τους, οι οικογένειες των Αθηναίων να βγουν άοπλοι αλλά με τα υπάρχοντά τους, οι μουσουλμάνοι να παραδοθούν στο Βεζίρη τους, να δοθούν 60 ζώα για τη μεταφορά ασθενών και

πληγωμένων, να σταλούν τρεις επόπτες Τούρκοι για να διαπιστώσουν την κατάσταση του φρουρίου και να οριστεί συγκεκριμένη ώρα για την έναρξη της εξόδου.

Την πολιορκία των Αθηνών απεικόνισε σε έργο του ο λαϊκός καλλιτέχνης Παναγιώτης Ζωγράφος με την καθοδήγηση του Μακρυγιάννη. Πολλές αθηναϊκές οικογένειες που έφυγαν πρόσφυγες μετά την πτώση της πόλης, βρήκαν καταφύγιο στη γειτονική Αίγινα. Εκεί τους βρήκε ο Καποδίστριας λίγους μήνες αργότερα, τον Ιανουάριο του 1828.

Η καλλιέργεια της πατάτας

Ο Δαρβίνος, στο ημερολόγιο ταξιδιού όπου κατέγραφε τις εντυπώσεις του από το ταξίδι με το πλοίο *HMS Beagle* με προορισμό την Παταγονία, σημειώνει:

“Είναι εντυπωσιακό ότι το ίδιο φυτό ευδοκimeί στις άνυδρες βουνοπλαγιές της κεντρικής Χιλής, όπου δεν πέφτει στάλα βροχής για πάνω από έξι μήνες, και στα τροπικά δάση των νησιών του Νότου.”

Το φυτό στο οποίο αναφερόταν ο Δαρβίνος ήταν η πατάτα. Η πατάτα καλλιεργήθηκε στη Νότια Αμερική από το 5.000 π.Χ. περίπου. Οι ισπανοί κατακτητές της Αμερικής δεν κατάλαβαν από την αρχή την υψηλή διατροφική αξία της πατάτας, η οποία καλύπτει όλες σχεδόν τις διατροφικές ανάγκες του ανθρώπου, με εξαίρεση τις βιταμίνες Α και D. Σταδιακά όμως άρχισαν να την χρησιμοποιούν για να τραφούν τα πληρώματα που έκαναν το μακρύ υπερατλαντικό ταξίδι. Έτσι η πατάτα έφτασε στην Ευρώπη. Άργησε ωστόσο να κερδίσει την εμπιστοσύνη των ευρωπαϊών χωρικών. Η πατάτα είχε, ωστόσο, ένα επιπλέον πλεονέκτημα σε σχέση με τα δημητριακά ή το αμπέλι: το καταστροφικό πέρασμα των στρατιωτών, που έκαιγε ή τσαλαπατούσε χωράφια με στάρι ή βρώμη, άφηνε άθικτη την πατάτα, αφού ο καρπός της αναπτύσσεται βαθιά στο χώμα.

Μόνο προς τα τέλη του 18ου αιώνα, και με την ενθάρρυνση του βασιλιά στη Γαλλία, και της κυβέρνησης και του Τύπου στην Αγγλία, άρχισε να εξαπλώνεται. Εύκολη στην καλλιέργεια και στην αποθήκευση, θρεπτική, η πατάτα έγινε βασικό συστατικό της καθημερινής διατροφής για εκατομμύρια ανθρώπους: πολλοί ιστορικοί υποστηρίζουν μάλιστα, πως ο πληθυσμός της Ευρώπης μεγάλωσε τόσο

στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα χάρη και σε αυτό το πλεόνασμα τροφής που εξασφάλιζε η νέα καλλιέργεια.

Οι πατατοφάγοι, ελαιογραφία του Βίνσεντ Βαν Γκογκ, 1885. Στον πίνακα αυτό, ο ζωγράφος εκφράζει το θαυμασμό του για τους φτωχούς αγρότες που μοχθούν και κερδίζουν με τον κόπο των χεριών τους την φτωχική τροφή τους.

Μπορείτε να διαβάσετε περισσότερα για το ταξίδι του Δαρβίνου στο A.J.Wood, *Ο Κάρολος Δαρβίνος και η περιπέτεια του Μπιγκλ*, (μετ. Δ. Κούρτοβικ, εκδ. ΠΑΤΑΚΗ 2009)

Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα

Ήταν το πρώτο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους. Ιδρύθηκε στην Αίγινα, στις 2 Φεβρουαρίου 1828, από τον Ιωάννη Καποδίστρια, με στόχο να αποτελέσει ένα από τα εργαλεία για την ανάπτυξη του τόπου. Διοικητής της διορίστηκε ο Γεώργιος Σταύρου, άνθρωπος έμπειρος στα οικονομικά, τον οποίο ο Καποδίστριας γνώριζε από την προεπαναστατική περίοδο. Μαζί με την τράπεζα, ιδρύθηκε το Εθνικό Νομισματοκοπείο. Νόμισμα της χώρας καθιερώθηκε ο φοίνικας, ο οποίος αντικατέστησε τα τούρκικα γρόσια. Τα πρώτα κεφάλαια της τράπεζας συνεισέφεραν ο ελβετός τραπεζίτης Ιωάννης Γαβριήλ Εϋνάρδος, ο Λουδοβίκος της Βαυαρίας και ο ίδιος ο Καποδίστριας.

Ο «Φοίνιξ», το πρώτο νόμισμα του ελληνικού κράτους.